

Dolžnostno dejanje

»Ne potrebujemo ne poukov ne učiteljev«, je rezko izjavil predsednik republike Scalfaro, ko ga je evropski parlament v Strasburgu v sredo, 4. t.m., s posebno resolucijo posvaril pred imenovanjem neofašističnih ministrov v novo italijansko vlado. Predsednik evropske krščansko-demokratske poslanske skupine in bivši belgijski ministrski predsednik ter večkratni zunanji minister Leo Tindemans mu je posredno brž pojasnil, da ni prav nič žaljivo, če evropski parlament opozarja na demokratične vrednote, na katerih temelji Evropa. Pripomnil je hkrati, kako ne smemo pozabiti, da se je fašizem rodil v Italiji in Nemčiji. Zato ni nič čudnega, če je kdo še posebej zaskrbljen, ko ugotavlja, da fašizem spet sili na površje prav v teh državah. Tindemans je še naglasil, da morajo seveda Italijani sami presoditi, kdo je vreden, da zastopa demokratično Italijo. Glas evropskega parlamenta pa ni vmešavanje v notranje italijanske zadeve, ampak le zelo jasen opomin, da se ne pozabi na preteklost.

Medtem ko to pišemo, še ne vemo, ali bo predsednik Scalfaro upošteval opozorilo in svarilo tako reprezentativnega mednarodnega foruma, kot je evropski parlament, ali ne. V zadnjih dneh smo v tisku brali, da ima državni poglavar baje pomisleke, kar zadeva imenovanje misovca Tremaglie za ministra za Italijane po svetu (v tujini). Kljub temu pa se njegovo ime stalno javlja na vseh seznamih kandidatov za ministrske stolčke. Če se bodo napovedi tudi uresničile, bomo lahko upravičeno sklepali, da so bila opozorila iz Strasburga zaman.

Poslanec, o katerem je govor, pripada stranki, ki, kot je te dni zapisal znani časnikar Arrigo Levi, »do danes še ni zanimala svoje izvirne zvestobe fašizmu, ta pa je Italiji najprej odvzel svobodo in jo nato upropastil«. Tremaglia je poleg tega poslanec, čigar prvi nalogi naj bi bili izničenje osimške pogodbe in vrnitev Istre in Dalmacije Italiji. Svoj program je sicer skušal kasneje nekoliko

DRAGO LEGIŠA

Po skoraj dveh mesecih od volitev

ITALIJA IMA NOVO VLADO

Televizijski in založniški mo- gočnejši ter podjetnik Silvio Berlusconi je torej le sestavil vlado in jo predstavil parlamentu. Prihodnji teden bo ta glasoval o zaupni- ci. Tedaj bosta od parlamentarnih volitev potekala dva meseca ali skoraj. V tem pogledu ni torej nič novega v primerjavi s časi, ko je bil v Italiji v veljavi poročni vo- lilni sistem, ki naj bi bil vzrok — tako so pravili — za dolga in mu- čna pogajanja za porazdelitev mi- nistrskih stolčkov, medtem ko so se puščala vnemar tudi najbolj nujna vprašanja, četudi je bila nji- hova rešitev morda celo neodlož- ljiva.

Toda tokrat se je pri sestavi vlade kljub vsemu zgodilo nekaj povsem novega. V zgodovini re- publikanske Italije so prvič v nje- ni osrednji vladi tudi predstavi- ki stranke, ki ni nikdar obsodila fašističnega totalitarnega režima in katere glavni voditelj je še pred nekaj tedni označil Mussolinija za »največjega državnika tega stolet- ja«. To je imelo za posledico, da je evropski parlament, kot pišemo na drugem mestu, opozoril ita- lijanskega državnega poglavarja na spoštovanje tistih »demokratičnih vrednot«, ki so temelj skupne ev- ropске zgradbe.

KORAK BREZ PRECEDENSA

Predsednik republike Scalfaro je kljub prvotnemu očitnemu ne- lagodju in živčnosti vendarle do-

kazal, da ni neobčutljiv za svari- lo evropskega parlamenta in se je odločil za korak brez precedensa. Na mandatarja Berlusconi je na- slovil pismo, ki na prvem mestu omenja zunanjo politiko Italije. Ta naj spoštuje dosedanja njena za- vezništva, skupnostne obveze in naj bo zlasti miroljubna. Opozoril je tudi na nedeljivost države, na vzajemnost in na skrb za za- poslovanje mladih, vendar je očit- no, da je glavni poudarek pisma prav na zunanji politiki. Berlusco- ni je odgovoril precej rezko, a za- gotovil, da med ministri ni ni- kogar, ki se ne bi strinjal z zad- njim opozorilom državnega po- glavarja.

Novi zunanji minister je 52- letni ekonomist Antonio Martino, ki je vodilni predstavnik Berlus- conijevega gibanja ter njegov sve- tovalec za gospodarska vpraša- nja. Notranji minister je pripad- nik Severne lige Roberto Maroni, čigar ime je bilo za to ministrstvo sporno do zadnjega trenutka. Za- nimivo je, da je bilo tokrat usta- novljeno novo ministrstvo, in si- cer za Italijane v tujini. Vodi ga prof. Sergio Berlinguer, dolgolet- ni visoki ter vodilni funkcionar predsedstva republike in tudi član komisij za »nadgradnjo Osima«. Za to mesto je propadlo, kot vi- dimo, imenovanje neofašista Tre- maglie, ki je gotovo prva žrtev re- solucije iz Strasburga.

Novo vlado sestavlja skupno 25 ministrov. Glede na strankar-

sko pripadnost je v njej 6 članov gibanja Naprej Italija in po pet pristašev Severne lige ter Nacio- nalnega zavezništva; trije ministri so »tehnikci«, ostali pa so v politi- čnem pogledu Berlusconijski »sa- teliti«.

Ko to pišemo, še ne poznamo vsebine programskega govora no- vega ministrskega predsednika v parlamentu. Kljub temu smo mnenja, da si kot pripadniki slo- venske narodne manjšine v Itali- ji ne moremo od takšne vlade obetati nič dobrega. To med dru- gim izhaja tudi iz programa, ki so ga izoblikovali tržaški parlamen- tarcji zmagovite volilne naveze in ki ga dnevno potrjuje njihova ust- na in pisna propaganda.

S tem stanjem se moramo sprijazniti in temu primerno ter ustrezno politično in tudi druga- če ukrepati.

D.L.

Iz vsebine:

Saša Rudolf: Bosanski dogodki razkrinkali slabosti ZN (str. 3)

Pogovor s predsednikom Kmečke banke M. Primožičem (str. 3)

Adrijan Pahor: O problemu združevanja šol (str. 4)

I. Budin: Tri četrt stoletja (str. 7)

V vojni med Severnim in Južnim Jemenom

Ljudstvo plačuje krvi davek, ne da bi sploh vedelo, zakaj

Sredi septembra 81. leta sem z ita- lijanskim gradbenim podjetjem odpo- toval v Južni Jemen oz. v njegovo glavno mesto Aden. Že prvi stik s tamkajšnjo stvarnostjo je bil nekaj ne- pričakovanega. Aden, bivša angleška kolonija, leži ob samem vходу v Rdeče morje in je torej izrednega strateške- ga pomena; okolje je puščavsko, me- sto z upravnimi in vladnimi stavba- mi pa leži v samem kraterju vulkana in se tudi imenuje Crater. Ljudje so izredno prijazni in spoštljivi do za- hodnjakov, sicer pa sovražno razpo- loženi do komunistov, saj so po uspe-

šnem upor proti Angležem, ki se je zaključil konec 67. leta, uživali neod- visnost - tudi če arabskega tipa - le do 70. leta, ko so postali v bistvu sov- jetska kolonija.

ANTEK TERČON

Južni Jemen je v glavnem pušča- va in se razprostira od zahoda proti vzhodu na jugu Arabskega polotoka; meji na severu s Severnim Jemenom pod vplivom Zahoda, s Saudsko Ara- bijo ter na vzhodu z Arabskimi emi-

rati. Adenski zaliv, katerega zapira nad 2.000 metrov visoko pogorje, ima izredno lego in kljub zanemarljivim padavinam je vode v izobilju, saj iz- hlapelo vodo v velikih količinah zau- stavlja gorovje, ki je pravi naravni za- stor tega rodovitnega predela. Angleži so med zasedbo skušali organizirati ta- ko kmetijstvo kot živinorejo in moder- nizirati ribolov, ki je bil prej edina tra- dicionalna dejavnost. Aden je kot pro- sta luka doživel izreden razmah in bla- gostanje, razvila se je trgovina, umet- na obrt, predvsem oblikovanje zlata in

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 12. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 S hrano do zdravja; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opol-danski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Kulturne diagonale: Iz filmskega sveta; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dopisnice z najbližnjega vzhoda.

■ PETEK, 13. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Dopisnice z najbližnjega vzhoda; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opol-danski radijski dnevnik; 13.30 Za smeh in dobro voljo; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Otroški radijski tednik« (Zlata Jurin); 14.30 Krajevne stvarnosti: Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 14. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.00 Bonton odpira vsa vrata; 10.00 Poročila; 12.00 Krajevne stvarnosti: »Ta rozajanski glas« — oddaja iz Rezije; 12.45 Krajevne stvarnosti: Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opol-danski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Nediški zvon; 15.00 Tisoč let naših prednikov; 16.00 Zapisi o literatih; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Janez Povše: »Prosim, vprašajte berlinski zid!« Smešna politična zgodba o človeku, ki ga politika ni marala.

■ NEDELJA, 15. maja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojaju; 9.45 Pregled slovenske tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Fant za zamenjavo« po povesti Cristine Nöstlinger; 11.00 Za smeh in dobro voljo; 13.00 Opol-danski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Dante Alighieri: »Božanska komedija: Nebesa«; 14.45 Glasba za vse okuse; 16.00 Krajevne stvarnosti. 17.00 Šport in glasba.

■ PONEDELJEK, 16. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila; 8.10 Iz Četrtekovi srečanj: Na bregovih Vardarja; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opol-danski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek; 15.00 Julius Kugy: Slovenske gore, slovenski ljudje; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.10 Marta Ivašič: Šolski prijatelj.

■ TOREK, 17. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Franja Bojc-Bidovec: »Ni neskončnih poti«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opol-danski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dante Alighieri: »Božanska komedija: Nebesa«.

■ SREDA, 18. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Franja Bojc-Bidovec: »Ni neskončnih poti«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opol-danski radijski dnevnik; 13.20 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Literarne podobe: »13 za 13« — trinajst oddaj za trinajst slovenskih sodobnih romanov.

Ljudstvo plačuje krovni davek, ne da bi sploh vedelo, zakaj

◀ III 1

srebra, naselilo se je precej Indijcev, ki so prednjačili v trgovini z zelišči in dišavami. Angleži sami so živeli zaprti v svojem krogu, kamor domačini niso imeli vstopa (Crater), dopuščali pa so, da si ostali sami pomagajo, le da sta vladala red in mir. Tudi zaradi tega so jim nudili osnove modernega kmetijstva.

Z osamosvojitvijo so se začela medsebojna obračunavanja krajevnih šejkov, kar je Sovjetska zveza izkoristila in dosegla, da je južni Jemen prišel pod njen vpliv. V tem obdobju se je zelo povečal šolski obisk, tako da je v kratkem skoro izginil analfabetizem. Drugače pa se je poostiril vojaški nadzor, čeprav je po drugi strani ena redkih arabskih držav uvedla laični način življenja. O osemdesetih letih, kot sem sam preveril, je vladala navidezna svoboda tudi na verskem področju, edino gibanje izven pokrajine je bilo omejeno. Povsod je bilo mnogo vojakov, ruska prisotnost je bila neopazna, viden pa je bil pravi gozd anten okrog sovjetskega veleposlaništva, ki

Značilen prizor iz Jemena

je štelo nad 250 uslužbencev (italijansko je štelo 6 oseb)! Poleg tega sta bila dva otoka pred vhomom v adnsko pristanišče pomembni vojaški bazi.

Kot sem že omenil, se je po odhodu Angležev izselilo veliko trgovcev in petičnih obrtnikov, prepovedana je bila privatna trgovina, ukinjena je bila prosta cona, strateška vloga se je zmanjšala, zavlada je velika revščina, ki pa je domačini niso tako občutili, saj so bili v primeru z južnimi sosedi (Somalci in Etiopci) mnogo na boljšem, kar je bilo najbolj opazno ob velikem številu somalskih beguncev, ki so se prilagajali kakršnemukoli delu, kot pri nas državljani bivše Jugoslavije. Ljudje so v splošnem bili zadovoljni in s politiko so se bavili le razni krajevni mogočnejši in višji vojaški častniki.

V začetku leta 1982 je prišlo do prvega poskusa združitve s Severnim Jemenom, ki bi se morala uresničiti v

najkrajšem času; združitve je preprečilo odkritje »zarote« nekaj častnikov Severnega Jemena, ki so nameravali ubiti takratnega predsednika južnega dela. To je bil jasen dokaz, da so o politiki odločali vojaki, ki so bili, in so verjetno še, privilegirana kasta. Naj spomnim še na notranjo revolucijo ali upor v Južnem Jemenu, ki je leta 83 in 84 prizadejal ogromno škodo Adenu in novim zgradbam, ki sta jih v glavnem prispevala Zahod in Saudska Arabija. Danes se ponavlja že preizkušena tragedija: najprej nasilna združitve obeh držav, ki imata bolj malo skupnega: eni tradicionalno fanatični muslimani šiiti, drugi laično usmerjeni in versko brezbržni suniti, temu pa sledi upor oz. boj za privilegije dveh dobro oboroženih vojsk. Ljudstvo samo, s tisočletno kulturo in izrednim zgodovinskim ter arhitektonskim bogastvom, plačuje krovni davek, ne da bi sploh vedelo, zakaj!

O evropskih volitvah in položaju v Italiji

Poleg aktualne šolske problematike je pokrajinski izvršni odbor Ssk v Trstu obravnaval še vrsto drugih vprašanj. Med drugim je pozitivno ocenil nastop stranke na bližnjih evropskih volitvah na listi »Federalizem« ki povezuje manjšine v državi. Njeni predstavniki kandidirajo v kar štirih italijanskih volilnih okrožjih, med katerimi je za nas najpomembnejše severovzhodno okrožje, ki zaobjema dežele Furlanijo-Julijsko krajino, Veneto, Tridentinsko-Južno Tirolsko in Emilijo-Romagnolo. V tem okrožju kandidirajo pisatelj Alojz Rebula, pokrajinski tajnik Martin Breclj, dr. Rafko Dolhar in prof. Andrej Bratuš. Lista je nedvomno izraz najširše solidarnosti med manjšinami, ki nam je v tem negotovem obdobju nadvse potrebna.

Glede političnega položaja v Italiji Ssk meni, da bomo tudi kot pripadniki manjšine postavljeni pred nelahke preizkušnje, tako da ne moremo pričakovati, da se bo manjšinsko vprašanje v kratkem času premaknilo iz mrtvila ali bilo deležno pozornosti v pozitivnem smislu. Zato bo manjšina kot taka morala strniti svoje vrste in napore za razreševanje odprtih vprašanj oziroma za obrambo že pridobljenih pravic pred poizkusi njihovega omejevanja. Sama nedavna razprava o nadgradnji osimskih sporazumov v deželnem svetu, ki se je sicer zaključila z odobritvijo zmernih stališč, je pokazala, da so še vedno močno prisotne težnje po zavzemanju megleh stališč, ki naj zadovoljijo čim širši krog političnih dejavnikov, a na škodo jasnosti in doslednosti.

Dolžnostno dejanje

◀ III 1

omiliti, a ga v bistvu nikakor ni umaknil, tako da je njegov strankarski kolega, tržaški misovski poslanec Menia lahko še pred dobrim tednom izjavil, kako so »nove meje sanje, ki se morejo uresničiti«.

Prepričani smo sicer, da Italiji dejansko dela medvedjo uslugo, kdor sili v osrednjo vlado ljudi, za katere je mednarodna pogodba, kot je osimska, navaden kos papirja, torej brez veljave. Dejansko škoduje samim italijanskim koristim, kdor danes načena silno kočljivo vprašanje meja, kakršne so v Evropi izšle iz druge svetovne vojne in so bile slovesno potrjene še pred 19 leti v Helsinški listini. Takšna stališča in zahteve, kot jih postavlja »Enotna italijanska fronta« v Trstu, bi, če bi se začele uresničevati, zamajale v samih temeljih celotno evropsko zgradbo. Ali ne

bi bilo to obnavljanje fašizma? Opozorilo evropskega parlamenta sodi zato, kot je pravilno poudaril Leo Tindemans, med njegova dolžnostna dejanja in ni noben pouk.

Jasno je, da z ljudmi takšnih nazorov in namenov Italija ne bo prišla daleč, saj zna njihova politika italijanski manjšini v Istri na daljši rok celo hudo škodovati. Tisti, ki bi v takšnih razmerah gotovo potegnili kratek konec, pa bi gotovo bila naša slovenska manjšina v Italiji. Tu je tudi razlog za našo resno zaskrbljenost.

* * *

Od 17. do 24. julija bo na goriškem gradu tretji lutkovni festival ali - Alpe Adria Puppet festival. Sodelovale bodo skupine iz raznih italijanskih dežel, Slovenije in Avstrije. Poleg predstava so organizatorji poskrbeli še za razna druga srečanja, okrogle mize in videoprojekcije o najpomembnejših evropskih lutkovnih gledališčih.

Pogovor z novim predsednikom Kmečke banke Gorica Mirkom Primožičem »Preoblikovanje bančnega zavoda bomo formalno izvedli do jeseni«

Kmečko banko iz Gorice čaka v prihodnjih mesecih zahtevno delo. Kot je bilo potrjeno na zadnjem občnem zboru, ki je bil pred nedavnim, se bo preoblikovala v delniško družbo, kot zahtevajo novi bančni zakoni. Za ta korak pa bo predvsem potrebno uresničiti zvišanje kapitala iz dveh na 15 milijard lir. Na zadnjem občnem zboru slovenske banke iz Gorice se je tudi poslovil dosedanjí predsednik Ksaverij Leban, ki je ta zavod vodil celih 27 let. Njegovo slovo sicer ni dokončno, saj bo kot častni predsednik še vedno ostal blizu banki.

Za novega predsednika je bil izvoljen dr. Mirko Primožič, ki je v krajšem pogovoru kaj več povedal o dosedanjem uspešnem delovanju Kmečke banke Gorica in o njenih načrtih.

Kdaj in kako nameravate izvesti povišanje kapitala, ki je nujno za preoblikovanje bančnega zavoda v delniško družbo?

Zadnji občni zbor se je o preoblikovanju že izrekel. Izredni občni zbor pa bo to potrdil. Opravili smo vse potrebne preverbe, ki so nas prepričale, da moramo čim prej iti v to preoblikovanje, ki naj bi se formalno izpeljalo v letošnji zgodnji jeseni. Glavnico bomo zvišali delno iz lastnih skladov, delno pa z odkupom novih delnic po dosedanjih ali pa novih članih.

Kaj so o tem načrtu menili člani? Je bilo na občnem zboru tudi kaj nasprotnih mnenj?

Občni zbor je v glavnem s tem programom soglašal. Nekateri člani so sicer predlagali, naj se poleg delniške družbe preverijo tudi druge možne oblike. Kot sem že povedal, pa vsekakor ostajamo prepričani, da je preoblikovanje v delniško družbo najboljša možna rešitev.

Kateri so najpomembnejši uspehi Kmečke banke v zadnjem letu? Ste s poslovanjem zadovoljni?

S poslovanjem banke v lanskem letu smo izredno zadovoljni predvsem zaradi tega, ker smo presegli pri neposrednih vlaganjih tristo milijard lir in pri naložbah čez 181 milijard lir. Naš položaj se je tako na finančnem trgu okrepil in presega naš delež 20 odstotkov vlog v goriški in tudi krminski občini. Zadovoljni smo tudi s povečanim dobičkom, ki znaša tri milijarde 600 milijonov lir. Prvič smo tudi prevzeli vodenje blagajn

Briške gorske skupnost in nekaterih goriških občin.

Kakšno pa je sodelovanje z drugimi slovenskimi bančnimi zavodi in tudi z italijanskimi, predvsem v naši deželi? Ali ste navezali stike tudi z drugimi denarnimi zavodi iz Slovenije in iz drugih držav?

S slovenskimi zavodi dobro sodelujemo v okviru bančne sekcije SDGZ, z nekaterimi italijanskimi ljudskimi bankami iz naše pokrajine pa smo vključeni v konzorcij. Z vsemi bankami Slovenije imamo tudi že od zme-raj vtečeno dobro sodelovanje, kar velja tudi za vse banke v drugih državah, s katerimi sodelujemo.

Koliko ljudi je zaposlenih v Vaši banki in ali načrtujete odprtje še kake podružnice?

Danes so v Kmečki banki zaposleni 104 uslužbenci. Seveda računamo tudi na odprtje drugih podružnic v goriški pokrajini, vendar je to odvisno od našega preoblikovanja, strategije in predvsem premoženjske okre-pitve zavoda.

Kaj bi želeli za konec reči Ksaveriju Lebanu, ki je vodil Kmečko banko celih 27 let?

Želim mu, da bi čas svoje »upoko-jitve« prenašal z enako mero navdušenja in optimizma, ki jo je izkazoval v vseh letih vodenja Kmečke banke.

(hj)

Bosanski dogodki razkrinkali vse slabosti ZN

Zgodovina se ponavlja: napake, ki so odvzele verodostojnost nekdanjemu Društvu narodov, izpodkopavajo vpliv Združenih narodov. Prva svetovna organizacija je propadla pred skoraj 60 leti zaradi neodločnosti, egoizmov in počasnosti birokracije, prav isti negativni znaki pa zdaj karakterizirajo vse mirovne pobude Združenih narodov, pa naj gre za Kambodžo, Somalijo ali Bosno.

Neodločnost pri izbiri strategije za reševanje krajevnih kriz je povezana z egoizmi članic, ki svojo zunanjo politiko podrejajo notranjepolitičnim koristim. Če k temu dodamo še počasnost birokracije, ki požre dobri dve tretjini razpoložljivih sredstev, je mera polna.

SAŠA RUDOLF

Najnovejši bosanski dogodki so razkrinkali vse slabosti Združenih narodov, pokazali so popolno nepovezanost med raznimi organi svetovne organizacije. Ultimata Atlantskega zavezništva niso kršili samo Srbi, pač pa visoki funkcionarji Združenih narodov. Posebni odposlanec glavnega tajnika Butrosa Ghalija, japonski diplomat Akashi, se je na lastno pest dogovoril s Karadžićem za kompromis: bosanski Srbi bodo lahko prečkali z oddelkom tankov demilitarizirani pas okrog Sarajeva, v zameno pa bodo dovolili mednarodnim opazovalcem dohod v Brčko.

In še: mirovne čete ne bodo v Goraždu preveč natančno ugotavljale, če so se Srbi resnično umaknili s trikilometrskega pasu in odpeljali svoje težko orožje vsaj 20 kilometrov od središča muslimanske enklave. Akashi je verjetno presegel svoje pristojnosti pri dogovarjanju s Karadžićem, toda

doslednost bi zahtevala, da podrejeni spoštujejo njegove odločitve, da jih enostransko ne prekličejo. Spor med visokimi funkcionarji Združenih narodov, ki ga Ghali ni znal ali hotel takoj rešiti, je seveda postavil pod vprašaj ugled svetovne organizacije, obenem pa prepričal omahljivce v srbskem taboru, da ima general Mladić prav, kot trdi, da so Združeni narodi papirnati tiger, ki se ga niti otroci ne boje.

S sedmimi tanki, ki so jih prepeljali preko razoroženega področja, so Srbi okrepili svoje položaje na obronkih Igmana, kjer naj bi bosanska vojska kopičila sile. Edina druga pot bi vodila od Pal proti Goraždu in nato proti Igmanu. Toda tudi ta jim je zaradi Natovega ultimata prepovedana. Sedem tankov verjetno ne bo odločilno vplivalo na razvoj morebitnega novega spopada ob vznožju Igmana, toda avtorizirana vožnja preko razoroženega področja je izredno nevaren precedens.

Podobno je v Goraždu. Poročnik regimenta vojvode wellingtonskega David Santa-Olalla, ki poveljuje 400 britanskim, francoskim, norveškim in ukrajinskim modrim čeladam je povedal, da je v pasu treh kilometrov še vedno od 100 do 150 do zob oboroženih srbskih policistov, v razoroženem 20-kilometrskega pasu pa so odkrili več milimetrskih protiletalskih topov. Srbsko težko orožje je skrito v goščavah in ga je z zraka težko odkriti, nadzorstvo z zemlje pa je otežkočeno, saj Srbi neoboroženim opazovalcem ne dovoljujejo svobodnega gibanja.

Toda pozornost se je preusmerila v Brčko, ki je od aprila 1992 v srbskih rokah in od koder je moč nadzorovati edini koridor, ki povezuje Srbijo z Bosno in Krajino. V zadnjih dveh letih se je bosanski vojski nekajkrat posrečilo prebiti srbsko cestno povezavo, vendar le za krajše obdobje. Po srbskih vesteh Muslimani in Hrvati kopičijo sile okrog Brčkega in se pripravljajo na napad. General Mladić je dejal, da se o usodi Brčkega ne bodo pogajali, branili ga bodo do zadnje kaplje krvi, saj predstavlja popkovino med matico, bosanskimi in krajinskimi Srbi. Francozi predlagajo, naj bi tudi Brčko oklicali za varovano področje, kot to velja že za šest muslimanskih enklav. Toda če čaka Brčko podobna usoda kot Fočo, Srebrenico ali Goražde, potem si od varovanega področja Srbi nimajo pričakovati kaj dobrega.

Udeleženci občnega zbora Kmečke Banke Gorica

O problemu združevanja šol

O kočljivem položaju naše šole je bilo v zadnjih časih že marsikaj napisanega, zato bi nerad ponavljal že vsem znana dejstva in poskuse, kako bi nam nekatere — slovenskim zamejcem nenaklonjene — politične sile rade omejile že tako majhen »gibalni prostor«, s tem da bi združile dve ravnateljstvi v enega. V mislih imam že nekajkrat napovedani ukrep tržaškega šolskega skrbnika Vita Campa o povezavi srednjih šol Ivan Cankar in Fran Erjavce, pri čemer bi slednja postala navadna sekcija srednje šole I. Cankar. Isti ukrep »grozi« tudi šoli Fran Levstik, ki naj bi z novim letom 1994-95 postala pridružena sekcija srednje šole Srečko Kosovel. Nič novega torej, saj gre za načrt, ki ga je šolski skrbnik predložil že leta 1992 in je takrat sprožil val protestov šolskih, političnih in kulturnih organizacij. Te so se sklicevale na pravice slovenske narodnostne skupnosti, ki jih jamčita londonski memorandum in osimski sporazum pa tudi na posebno vlogo, ki jo ima manjšinska šola, za katero ne morejo veljati isti kriteriji glede števila učencev na razred in krčenje šolske mreže, kot veljajo v vsedržavnem merilu. Ukrep je bil potem po odklonilnih stališčih pokrajinskega šolskega sveta, ministrstva za šolstvo in po posredovanju naših odvetnikov zavr-

njen, vendar razsodba ni bila dokončna. Verjetno bo predlog zavrnjen tudi letos, v kolikor še ni izdelanih ustreznih zakonov, ki bi omenjeni ukrep jasno določali.

Da zamisel tržaškega šolskega skrbnika ni bila osamljena gesta v škodo naši šolski instituciji, pač pa širša politična akcija, ki jo mi Slovenci v Italiji ne moremo razumeti drugače kot omejevalni in asimilacijski ukrep, lahko citiram predlog o podobnem združevanju višjih srednjih šol na Goriškem (licej P. Trubar in pedagoški licej S. Gregorčič), pa vso afero v zvezi s šempolajsko osnovno šolo, itd. Gre torej za neko

POPRAVEK

V prejšnji številki Novega lista (z dne 28.4.) smo na tretji strani, v intervjuju s prof. Marijo Češčut zagrešili neljubo napako, ki jo danes popravljamo. Avtor knjige z naslovom »Črepinje«, ki jo bosta prihodnje leto izdali Goriška Mohorjeva ter Celjska Mohorjeva, ni Vito, ampak **Ljubo Marc**; ta pa ni župnik v Vrtojbi, ampak v **Biljah**.

Prof. Češčutovi in župniku Marcu ter bralcem se za napako opravičujemo.

Uredništvo

Knjigo v italijanskem prevodu so predstavili v Gorici »Canti spezzati« - izraz bolečine, ki je stalnica v liriki Ljubke Šorli

V sejni dvorani goriškega pokrajinskega sveta je bil v torek, 3. maja, ganljiv knjižni poklon pesnici Ljubki Šorli ob prvi obletnici njene smrti. Pri založbi Braitan iz Bračana pri Krmini je izšel izbor pesničnih poezij v originalu in dovršenem prevodu prof. Diomira Fabjan Bajc ter s spremno študijo furlanskega pesnika in kulturnika Celsa Macorja z naslovom »Canti spezzati«.

V imenu založbe je Hans Kitzmüller poudaril, da si šteje v čast, da so izšle te poezije in da bi bil izredno vesel, če bi ti verzi posredovali bralcu občutke in vtise, ki so navdihnili pesnico, bogastvo njene duše in njeno zvestobo vrednotam. Utemeljel je naslov s temo bolečine, ki je stalnica v liriki Ljubke Šorli, ter izrazil vero v vlogo založbe Braitan, ki v tem obmejnem prostoru izdaja knjige v več jezikih. Izrekel je tudi priznanje prevajalki, ker je z veliko pozornostjo za sporočilo pesmi, njihovo melodiko in ritem opravila poslanstvo posredovanja občutkov tujemu bralcu.

O Ljubki Šorli, njenem liku in poetični moči je govoril pisatelj Alojz Rebula. Dejal je, da je rajna pesnica pravi velikan bodisi po zvestobi vrednotam, bodisi po svoji umetniški — izrazni moči. Za italijansko občinstvo je bilo še zlasti prav, da je omenil obe Kalvariji, ki ju je pretrpela, nasilno smrt moža Lojzeta Bratuža in mučenje leta 1942 v zloglasni Villi Bellosguardo v Trstu. Njeno trpljenje in še zlasti preseganje vsega hudega s črpanjem moči v veri in vrednotah je označil za odraz in dokaz svetniškosti.

Furlanski ustvarjalec Celso Macor je obudil osebno srečanje z Ljubko Šorli in sicer na literarnem večeru pesnikov manjšinskih jezikov, decembra leta 1990 v Gorici, ko je Šorlijeva prebrala dve pesmi in sicer »Sončni vzhod nad Furlansko nižino« ter »Kam plove čas«. Prav ti dve pesmi je nato Diomira Fabjan Bajc prebrala v originalu, Macor pa v njenem italijanskem prevodu in je ob tem dejal, da ju smemo zaradi sporočilnosti smatrati za nekakšno umetniško in človeško oporoko, za pravo sintezo pesničnega življenja, razpetega med velikim trpljenjem in vero v človeka ter v prihodnost. Macor je svoj poseg zaključil z mislijo, da je izdaja prevedenih pesmi Ljubke Šorli ne le poklon rajni pesnici, ampak posredno tudi zgodovinsko pričevanje in priznanje hudega, ki so ga doživeli Slovenci zaradi totalitarnih nacionalizmov.

premišljeno potezo v sklopu načrtnega siromašenja oziroma odjedanja manjšini tistih osnovnih struktur, ki so zanjo vitalnega pomena. Vse to pa se odlično sklada s številnimi zadržanji in omejevalnimi načrti oziroma neprižnavanju tistega, kar bi nam po pravici pripadalo, skratka — zamagljivanje naše prisotnosti tu, kjer smo očitno nekomu v napoto.

Vprašanje je, kaj lahko dejansko storimo zoper vse te ukrepe danes oziroma v bližnji prihodnosti, ko bo sedanjo oblast zamenjala nova politična garnitura, ki bo nam Slovincem še bolj nenaklonjena, kot je bila zdajšnja. Lahko se sklicujemo na ustavo, ki jamči pravico do šolanja v materinem jeziku, lahko se sklicujemo na že omenjene sporazume, ki jamčijo obstoj slovenskih šol in v katerih so nekatere šole imenovane poimensko, lahko se opiramo na mednarodna določila, težko bo utemeljevati obstoj ravnateljstva, tajništva in drugega pomožnega osebja na šoli, kjer so vsega skupaj trije razredi ali — z drugimi besedami — okoli štirideset do petdeset dijakov. Malo verjetno bo, da bo nova oblast, ki že napoveduje krčenja v javnem sektorju, dopustila možnost delovanja ravnatelja, po novem nekakšnega menežerja z dodatnimi pristojnostmi in odgovornostmi in torej tudi z višjimi dohodki, na šoli, kjer je vsega skupaj petdeset dijakov. Koliko časa bomo lahko še vztrajali na teh predpostavkah in si zakrivali oči pred pravnim vzrokom današnjega stanja? Osip rojstev je sicer splošen pojav v zahodnem industrializiranem svetu, vendar marsikje (Francija, Nemčija) že ukrepajo v tej smeri, kar bi moralo veljati tudi in še posebej za nas.

Tudi šola lahko (in to predvsem v svojo korist) v tem smislu ogromno prispeva: z vzgojo mladih v duhu spoštovanja osnovnih vrednot življenja, ljubezni do bližnjega, osebnega žrtvovanja za višje ideale, ne pa spodbujati individualizem in egocentrizem, kar je v bistvu glavni krivec tega, proti čemur se danes borimo.

Adrijan Pahor

V organizaciji naravovarstvenega združenja Anita je bila konec prejšnjega tedna v Trstu na trgu pred cerkvijo sv. Antona prodajna razstava bio-proizvodov Bioest — od hrane do tkanin iz naravnih in nebarvanih vlaken pa do kozmetike. Najmlajše pa so zabavali animatorji združenja Lupusinfabula. Prireditelji so poskrbeli tudi za kulturni program. Nastopili so člani raznih folklornih skupin.

Prejeli smo:

O predlagani »racionalizaciji«

Predstavniki staršev, profesorji in neučno osebje nižje srednje šole Frana Levstika na Proseku smo se v petek, 6. maja 1994, zbrali v šolskih prostorih, da bi se pogovorili o zaskrbljujočih glasovih glede združitve srednjih šol Levstik in Kosovel.

Prisotni obžalujemo najprej način, s katerim smo bili obveščeni o zadevi. O vsem smo namreč brali v dnevnem tisku in vest nas je izredno presenetila, saj smo bili vedno prepričani, da se bodo oblasti ob tako pomembnih odločitvah le prej posvetovali s predstavniki krajevne stvarnosti in slovenske manjšine. Poleg tega se predlog o združitvi srednjih šol Levstik in Kosovel pojavlja ravno v trenutku, ko kaže šola posebno težnjo k odpiranju navzven, k tesnejšemu sodelovanju s teritorijem, kateremu nudi svoje usluge. Prav zato se predlogu šolskega skrbnika čudimo in ga ne moremo sprejeti brez ugovorov. Naj jih nekaj naštejemo.

Šola doživljamo kot izredno pomembno ustanovo v življenju naših otrok in krajevne stvarnosti ter širše narodnostne skupnosti v Italiji. Ukinitve ravnateljstva in tajništva ter štem upravne samostojnosti šole Frana Levstika bi prav gotovo pomenila hudo osiromašenje Proseka, Kontorvela in vseh vasi zgoniške občine, ki že po tradiciji težijo k naši šoli. Poleg tega je avtobusna povezava med tem ozemljem in Opčinami precej šibka, nasprotno pa so zveze med zgoniško občino in Prosekom dobre.

Obstaja pa še en razlog, da se takemu predlogu protivimo. Vsi se sicer zavedamo, da živimo v obdobju posebne krize in da mora v tej situaciji vsakdo na neki način prispevati k ponovnemu zagonu države. Vendar se nam racionalizacija za vsako ceno, brez upoštevanja krajevnega socialnega in kulturnega stanja ter potreb manjšine, zdi izredno škodljiva. In prav taka se nam kaže ta združitev. Ne jemlje v poštev dejstva, da se tako združujeta dve pomembni slovenski nižji srednji šoli, vsaka s svojo specifikom: šola Srečka Kosovela s precej visokim številom učencev in šola Frana Levstika kot edina slovenska zamejska nižja srednja šola, ki zajemata tudi vzporednico s podaljšanim poukom, kar predpostavlja obenem upravljanje lastne šolske menze.

Iz vseh navedenih razlogov se obračamo na javnost in prosimo vse, ki bi lahko kakorkoli prispevali k ugodni rešitvi tega vprašanja, da posredujejo in podprejo naše pomisleke in želje.

Predsednik zavodskega sveta
Žarko Budin

Vesel, prijeten in razgiban

3. Festival slovenske popevke

Slovensko Kulturno društvo Barkovlje je s 3. Festivalom slovenske popevke v Trstu, »malim Sanremom«, kot ga je v šali poimenoval kdo od poslušalcev, obudilo tradicijo izpred tridesetih let. Po uspehu sodeč bodo organizatorji s to pobudo nadaljevali tudi v prihodnje. Na odru Kulturnega doma so se konec prejšnjega tedna (prvi večer je bil v soboto, 7. t.m., ponovitev in nagradjevanje pa dan kasneje) zvrstili predvsem mlajši pevci in kantavtorji. Na sporedu je bilo 16 pesmi, tiste, ki jih je ocenjevalna komisija izbrala med tridesetimi. Toliko se jih je namreč prijavilo za Festival.

Kvalitetna raven nastopajočih je bila v glavnem dobra, pri nekaterih izvajalcih je bila pevska tehnika izpiljena pa tudi izgovarjava dobra. Orkester MIX je pod vodstvom dirigenta Aleksandra Vodopivca profesionalno izvedel vse skladbe, v spretni režiji Borisa Kobala in v lepem okoliščini, ki ga je na odru ustvaril scenograf Peter Furlan, pa je 3. Festival slovenske popevke v Trstu izvenel res kot »pomemben dogodek«. Napovedovala sta Miranda Caharija in Livij Valenčič, prireditelji pa so posvetili veliko skrb tudi jeziku. Tekste pesmi je lektorirala Mirna Sardoč, ki je nastopajočim pred glavnim koncertom dala tudi nekaj lekcij o pravilni izgovarjavi. O tem, kako je treba peti pred mikrofonom, pa je nastopajočce poučil Aleksander Vodopivec.

Tekmovalce so ocenjevale tri žirije — za glasbo, za besedilo in za lepo izgovarjavo. Primorski dnevnik je nudil nagrado za najboljšo besedilo, publika pa je glasovala za svoje zmagovalce.

Pevci, ki so nastopili na 3. Festivalu Slovenske popevke (foto. S. Ferrari)

valce. Ob koncu se je izkazalo, da so se okusi publike in strokovnih komisij v marsičem ujemali. Nagrado Kulturnega društva Barkovlje za najboljšo popevko so prejele: Bus Blues (pevec David Vidali, avtorji Fabrizio Polojac, Mitja Pernarčič in Aljoša Sakšida), Suha (pevec Danjel Malalan, avtor Atilij Kralj) ter Spomini na mladost (povke: Rosanna Pagliaga, Manuela Bratoš, Katja Granier in Alenka Hrovatin, avtorja Aleksander Furlan in Marino Besednjak). Občinstvo, ki je glasovalo za popevkarje, pa se je odločilo takole. Največ točk je dobila pesem Žerjavica ljubezni (pevec Boris Košuta, avtorja Miran Košuta in Tullio Možina), nato pa Suha in Bus Blues. Za besedilo so bile nagrajene pesmi: Tam kjer bori šumijo (pe-

vec Mario Simič, avtor Viljem Gergolet), Šestica bus (pevka Kristina Besednjak, avtor Dušan Kovač) in Suha. Za lepo izgovarjavo pa so bili nagrajeni pevci Boris Košuta, Walter Bet in David Vidali.

Ko so člani preštevali glasove, je občinstvo s svojimi čarovnijami zabaval Vikj, večer pa se je slavnostno zaključil s ponovnim nastopom zmagovalcev. Festival slovenske popevke v Trstu bodo to nedeljo, 15. t.m., ponovili v športnem centru v Zgoniku.

Kulturno društvo Barkovlje je pripravilo za tržaško publiko dva res prijetna in vesela večera. Upamo lahko, da bo ta Festival postal tradicija in da se ne bo spet prekinil tako, kot se je pred tridesetimi leti.

(hj)

Spomenik Ubaldu Vrabcu

Zahvala za prispevke

Zveza cerkvenih pevskih zborov v Trstu se toplo zahvaljuje vsem, ki ste prispevali za nagrobni spomenik skladatelju U. Vrabcu in s tem pomagali pri izvedbi akcije za postavitve Vrabčevega spomenika. Vaša zasluga je, da Vrabčev spomenik stoji in bo ohranjen spomin na priljubljenega tržaškega skladatelja. Zdi se nam pa prav, da darovalcem izrazimo hvaležnost tudi z zapisom njihovih imen.

Nekaj posameznikov je darovalo za omenjeni spomenik že prej, a pravo organizirano akcijo je začel Tržaški oktet, ki je izkupiček celovečernega koncerta lani junija v cerkvi pri Sv. Jakobu v Trstu poklonil za Vrabčev spomenik. Sledili so pevski zbori, skupine in posamezniki: zbor Fantje iz pod Grmade in Devin, zbor Skala iz Gropade, Združenje cerkvenih pevskih zborov v Gorici, cerkveni zbor na Proseku, otroški zbor Slovenski šopek; Boris Pahor, družina Glavka Turka, Vinko Milič, Franka Žgavec, Lucija Hrovatin, Marica Župančič, Marija Ščuka Kerže, Marta Požar, Albert Štrajn, Neda, Adi in Erika, Darko in Zinka Cerkenik, Majda Ostan, Irena Srebotnjak, Majda, Luka in Andrej, Marica in Uči Dolenc, Božena in Dušan Košuta, Elvira in Anton Feri, Marija Bizjak, Ivo Kralj, Marko Tavčar, Krasulja in Vinko Suhadolc, Milka in Sergij, Rosa Počkar, Štefka in Nereo, Marijan in Dora Živic, Aleksander Žerjal, Fabio Pečar z družino, Tomaž Simčič, Viktorija Vrabec in Lidija Pipan, Helena Canciani Repini, Lidija Kapun, Ksenija, Maša in Vinko, Marija, Ilde in Bogdan, Viljem Žerjal, Savino Pisani, Sonja Pertot, Justina Stubelj, Graciela Sluga Glavina, Nada Škrap, Magdi in Gracija Baretto, Ema, Valerija, Milena, Franc in svakinja Alma Trampuž z družinami, Marija Lavrenčič Pahor, Milena in Marinka Pertot, Lučka Susič, Meri Černigoj, Mirjana in Nino Parovel, Olga Ban, Bruno Kralj, Danica in Radovan Šemec, Darka Šinigoj, družina Rado Zorn, Edi Bernhardt, družina Stefani, Severina Buzečan in drugi, ki niso marali biti imenovani.

Prispevkom omenjenih prijateljev in znancev je treba dodati denar, ki so ga iztržili od prodaje zbornika 30 let Zveze cerkvenih pevskih zborov knjigarna Fortunat, Tržaška knjigar- na ter člani in odborniki Zveze.

ZVEZA CERKVENIH PEVSKIH ZBOROV in ŽUPNIJA RODIK

vabita na slavnost ob postavitvi nagrobnega spomenika skladatelju Ubaldu Vrabcu, ki bo v cerkvi in na pokopališču v Rodiku prihodnjo nedeljo, 15. maja, z začetkom ob 17. uri.

Nova knjiga Alojza Rebule

»Kačja roža« je naslov najnovejše knjige pisatelja Alojza Rebule, ki jo je založba Mihelač iz Ljubljane izdala ob avtorjevi 70-letnici. V ponedeljek, 9. maja, so delo predstavili v Društvu slovenskih izobražencev v Trstu. O romanu je spregovorila urednica Marjeta Novak - Kajzer, ki je med drugim dejala, da je roman »Kačja roža« gotovo tisti, ki bi ga Trst moral doumeti in sprejeti kot najbolj svojega.

Vsebinsko Rebulove knjige pri nas že marsikdo pozna, saj gre za literarno predelavo drame »Operacija Timava«, ki jo je pisatelj napisal za Slovensko stalno gledališče, predvajali pa so ga v letošnji sezoni.

O svojem delu je pogovoru z občinstvom marsikaj povedal tudi sam avtor, založnik Jaro Mihelač pa je dejal, da je knjiga, ki je bila že predstavljena v Sloveniji, naletela v matični na velik odziv.

Predstavnika kraških vasi na pomembnem srečanju v Ljubljani

V slovenskem parlamentu je bila v ponedeljek, 9. t.m., tiskovna konferenca, na kateri so poslanec Demokratske stranke Slovenije Tone Peršak, predstavnik Združenja razlaščenih vasi v Sloveniji dr. Rudi Šimac ter predstavnik Koordinacijskega odbora kraških vasi Karlo Grgič in Zoran Sosič za jurske odbore predstavili popravek zakonu o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnosti, ki je bil sprejet pred približno štirimi meseci in ki ni dovolj ščitil interesov srenj kraških vasi, ki imajo svoje površine v republiki Sloveniji.

Gre za 8 vaških srenj iz tržaške pokrajine, ki osporavajo sedanjemu slovenskemu zakonu, da jim daje samo pravico do užitka na zemljiščih agrarnih skupnosti, ki se ponovno vzpostavljajo v Sloveniji. S popravkom, ki ga predlaga Demokratska stranka, pa bi se postavili v enakopraven položaj. Predlagani popravljeni člen se glasi: »Po tem zakonu imajo pravico do članstva in ponovne vzpostavitve agrarnih skupnosti tudi tuji državljani, če so bili člani nekdanje skupnosti ali so njihovi dediči oz. pravni nasledniki, na katere je bila premoženjska pravica prenešana pod pogojem, da se območje, kjer so obstajale agrarne skupnosti, v celoti ali delno nahaja v Republiki Sloveniji in pod pogojem, da so agrarne skupnosti oz. njihovi člani po mednarodnih sporazumih imeli pravico do uveljavljanja služnostnih pravic, ki so bile na ozemlju druge države.«

Karlo Grgič, Zoran Sosič in dr. Šimac so tudi z zgodovinsko — pravne vidika osvetlili problematiko lastninskih in služnostnih pravic vaških srenj na tržaškem Krasu.

V Dolini se je zaključila priljubljena Majenca

Ko je mladina pred nekaj dnevi podrla lepo okrašen in visok maj, ki je stal v Dolini, je bilo tudi za letos priljubljenega tradicionalnega praznika Majenca zares konec. V okviru te prireditve so organizatorji pripravili pester spo-

red in tudi nekaj kulturnih točk. Med drugim je bilo v galeriji »Torla« v Dolini odprtje razstave del amaterskih likovnikov. Organizatorji so zadovoljni, ker se je povabilu odzvalo veliko mladih, skupno 12, ki so na razstavo prinesli svoja olja, grafike, keramične in lesene umetniške izdelke.

Tudi letošnja Majenca je, kot že tri leta zaporedoma, spremljala knjiga. Letos so predstavili dvojezično delo z naslovom »Maj v Bregu«, ki so jo sestavili dijaki dolinske srednje šole S. Gregorčič.

V okviru Majence je dolinska občina priredila 38. razstavo domačih vin. Za nagrade se je potegovalo dvajset vinogradnikov. Za črna vina je bilo nagrad veliko več kot za bela. Med dvajsetimi belimi vini je komisija izbrala le Roberta Oto iz Boljunca (zlati odličje) in Eura Parovela (srebrni odličje). Oba sta enako priznanje dobila tudi v skupini vin z zaščitnim poreklom skupaj z Alfredom Brajnikom od Domja (srebrni odličje).

Za črna vina je veliko zlato odličje prejel Guido Laurica iz Doline, z zlatim priznanjem pa so bili nagrajeni Rosina Smotlak iz Mačkolj, Alfredo Brajnik od Domja, Giovanni Tul s Križpota, s srebrnim pa Benedetto Tul iz Mačkolj, Stevo Zahar iz Boršta, Edvino Comari iz Ricmanj in Euro Parovel iz Mačkolj.

V Zgoniku so prejšnjo nedeljo proslavili 49. obletnico osvoboditve. Na svečanosti sta spregovorila županja Tamara Blažina ter slavnostni govornik Ace Remolija. Med drugim je dejal, da ni bil antifašizem v Italiji nikoli popolnoma sprejet.

Podelitev štipendij bančne sekcije SDGZ

Prejšnji petek je v okviru dolinske Majence Bančna sekcija Slovenskega deželnega gospodarskega združenja podelila študijske štipendije iz Paketa stimulacijskih posegov, ki ga slovenski denarni zavodi namenja razvoju različnih panog in sredin zamejskega gospodarstva. Predsednik bančne sekcije Pavel Milič in član ocenjevalne komisije dr. Štefan Bukovec sta pri razglasitvi in utemeljitvi nagrad orisala poseben pomen in namene te pobude.

V našem gospodarstvu, a tudi v javnih upravah in raznih drugih sredinah manjšinskega življenja zelo občutimo pomanjkanje visoko izobraženih in strokovno usposobljenih kadrov. Odtod odločitev bančne sekcije, da spodbudi mlade univerzitetne diplomate k nadaljnjemu podiplomskemu študiju in k opravljanju raznih državnih in usposobljenostnih izpitov za tiste poklice, ki so najbolj odkriti in pereči.

Proje štipendije Paketa bančne sekcije so prejeli univerzitetni diplomanti iz pravno-ekonomskih ved, tako za svoje diplomsko-raziskovalno delo kot tudi za nadaljevanje študija po diplomah: dve nagradi po 5 milijonov lir diplomanta ekonomije Mara Petaros in Paolo Calzi, dve nagradi po 2,5 milijonov lir pa diplomant ekonomije Lidia Glavina in diplomat političnih ved Aleksandra Pangerc.

Ocenjevalna komisija, ki sta jo sestavljala poleg dr. Bukovca še univerzitetna profesorja Ivo Panjek in Franko Pisani, je obravnavala 6 prošelj; splošna raven vseh je bila več kot zadovoljiva, odločila pa se je za dano porazdelitev štipendij predvsem zaradi gnotne razpoložljivosti sklada. Dve prošnji, iz področja urbanistike in inženirije informatike, nista prišli v poštev, ker nista bili v skladu s smernicami razpisa.

Po slavnostni podelitvi štipendij, pri kateri je sodeloval še podpredsednik slovenskih bančnikov Andrej Gerget, je predsednik Milič najavil vest, da se novi slovenski diplomanti iz pravno-ekonomskih ved lahko prijavijo že za naslednjo podelitev, ki bo potekala ob letošnjem svetovnem dnevu varčevanja.

Spet je predvidena podelitev treh nagrad ali študijskih štipendij po 5 milijonov lir; te bodo lahko tudi razpoložljive ali nedodeljene. Vendar vsi kandidati se morajo izjasniti, če konkurirajo za štipendijo za podiplomski študij ali za nagrado za diplomsko nalogo iz pravno ekonomskih ved. Pri čemer bodo imele prednost prošnje za podiplomski izpopolnjevalni študij.

Ob prvi skrbi za krepitev bančnih in gospodarskih visoko specializiranih profilov, namerava bančna sekcija podpreti tudi ostale, ne zgolj ekonomske, a strateške poklice za razvoj naše skupnosti. V okviru predvidenih študijskih štipendij bo letno določila posebno potreben ali perspektiven po-

klic, ki si zasluži štipendiranje; za letos bo to poklic občinskega tajnika.

Vse prošnje morajo prispeti na tajništvo deželne bančne sekcije pri SDGZ, ul. Cicerone 8, 34133 Trst, do 31. julija 1994. Vsebovati morajo osebne podatke kandidatov, izide univerzitetnega študija s seznamom izpitov, izvod diplomske naloge, življenjski izobrazbeni in poklicni kurikulum, morebitna potrdila o vpisu ali obiskovanju podiplomskih tečajev za usposobljenostne državne izpite idr., o opravljanju predvidene prakse pri pisarnah ipd.

Slovesnost podelitve štipendij za pravno-ekonomske diplomante je sodpadala z odprtjem že tradicionalne raz-

stave v cerkvi Sv. Martina, pri kateri sodelujejo umetni obrtniki SDGZ. Uvedla sta predsednik Združenja Boris Siega in kritik Sergij Cesar, ki je predstavil razstavljalce in njih eksponate: bogate tkanine Magde Starec — Tavčar, stensko keramiko Gabrijele Osbich, geometrijske kamnite maske Pavla Hrovatina, lesene kraške skulpture Lesnine Bor (Bogomila Doljak), zlati nakit Draguljarne Malalan (Peter Malalan in Paulo Kralj) in skulpturo kiparja Roberta Soave.

Zelo primeren glasbeni okvir je soustvaril nastop pevске skupine mladih Šavrink pod vodstvom Rožane Koštal.

Davorin Devetak

Predstavniki Bančne sekcije SDGZ (desno) s štirimi mladimi nagrajenci (levo) (foto D. Križmančič)

Predsednik konference za F-Jk je Ravel Kodrič

Prva seja novoizvoljenega deželnega odbora SSK

Konec prejšnjega meseca se je sestal v goriškem Kulturnem domu novoizvoljeni deželni odbor Konference svetovnega slovenskega kongresa za F-Jk, ki je izšel iz nedavnega občnega zbora te Konference na Opčinah marca letos. Po pozdravu in predstavitvi obnovljenega Kulturnega doma predsednice upravnega odbora Nade Komjanc — Sanzin, so se prisotni lotili najprej izvolitve predsednika in ostalih vlog odbora. Prisotni so izrekli soglasno priznanje dosedanjemu predsedniku Janezu Povšetju za vse opravljeno delo. V kolikor pa le-ta ni nameraval predstaviti svoje kandidature še za nadaljnji mandat, je bil izbran za novega deželnega predsednika Tržačan Ravel Kodrič, eden izmed glavnih pobudnikov nastanka SSK in tudi tajnik osrednjega Kongresa. Ob njem je bila izvoljena kot podpredsednica Goričanka Mirka Brajnik. Za tajnika in blagajnika pa je bil potrjen Davorin Devetak.

Nadalje sta bila v razpravi sodelovanje in udeležba Konference SSK za F-Jk na zasedanju Svetovnega slovenskega kongresa, ki bo na Dunaju 23. in 24. junija 1994 v prostorih Korotana. Na njem je predvidena prisotnost Konferenc SSK iz celega sveta, 5 delegatov naj bi bilo iz FJK. Dela zasedanja so sicer odprta in nanje so vabljeni vsi zainteresirani člani Kongresa. Deželni odbor bo pred tem zbral predloge članov v zvezi s prenovo programa in statuta SSK, ki jih bodo delegati posredovali na dunajskem zasedanju. Prizadeval si bo tudi dobiti sredstva za organizacijo naše prisotnosti na Dunaju. Zadevno gradivo za prenovo statuta in programa SSK in druge informacije dobijo zainteresirani pri podpredsednici Mirki Brajnik na Goriškem in tajniku Davorinu Devetaku na Tržaškem.

Člani odbora so si zadali cilj — za naslednjo sejo predvidoma 27. maja v Gorici — izdelati konkretne predloge za bodočo dejavnost, ki naj bo opredeljena zlasti navzven in namenjena naši skupnosti, a tudi širši stvarnosti. Med prvimi pobudami naj bi bila npr. boljša povezava in zblizanje s Slovenci, ki živijo v osrednji Italiji, v Lombardiji in na Severu ter v Rimu.

Pismo uredništvu

Pred kratkim je izšla knjiga z naslovom »Opčine — Zgodovinski oris župnije«, ki jo je napisal prof. Ivan Artač, kateremu gre priznanje za opravljeno delo. Glede avtorjevega prikaza o prizadevanju krajanov za župnijo Sv. Jerneja, je po mnenju članov delegacije potrebno, da ponovno poudari naslednje:

1) Celotno delovanje širše delegacije krajanov z Opčin, od Banov in Ferlugov je imelo in ima za cilj zahtevo tukajšnjega prebivalstva, da ostane škofova listina iz leta 1966 neokrnjena v veljavi, da ohrani torej starodavna župnija Sv. Jerneja še naprej slovenskega župnika in da ostane še naprej pastoralno središče za vse Slovence z Opčin, od Banov in Ferlugov. Kar se salezijancev tiče, niso imeli in nimajo krajanov nič proti njim, nasprotno: njihovo delo zelo cenijo.

2) Akcija krajanov je nastala spontano; ne glede na svetovnonazorsko opredeljenost posameznikov si namreč krajanov prizadevajo za skupen pozitiven cilj. Zato bodo še naprej budno spremljali dogajanja v župniji, posebno kar zadeva spoštovanje sprejetih obvez v listini, za kar so žal že vidni znaki odstopanja.

Opčine, 2. maja 1994

Člani delegacije krajanov

Viktor Sosič, Vladimir Vremec, Berta Vremec, Pierino Škabar, Andrej Štekar, Neva Husu, Jelka Cvelbar, Karmela Ferluga Bellafontana, Stanislava Sosič, Marija Kacin, Peter Suhadolc, Pavel Vidau.

Jubilejni koncert zbora Rupa-Peč

Že 60 let je minilo od nastanka mešanega pevskega zbora Rupa-Peč. Leta 1934 ga je namreč ustanovil domači organist Janez Pavletič. Pomembno obletnico bodo pevci proslavili s celovečernim koncertom, ki bo v nedeljo, 15. maja, ob 17.30 v Katoliškem domu v Gorici. Ob tej priložnosti bodo predstavili tudi brošuro, ki z besedo in sliko priča o dolgoletni zgodovini zbora od njegovega nastanka do današnjih dni.

Mešani pevski zbor Rupa-Peč vodi Zdravko Klanjšček; že 32 let je »zvest« tejski skupini. Članov je sedaj nekaj več kot 30. Za slovesni koncert so pevci s svojim dirigentom pripravili zahteven spored. Prvi del bo obsegal predvsem polifonske pesmi, drugi pa umetne in narodne. V zboru je tudi nekaj pevcev, ki sodelujejo že več kot 40 let, drugi pa po 15 ali 25. Najvztrajnejši bodo na slovesnosti prejeli Gallusovo priznanje. Podeljuje ga Zveza kulturnih organizacij Slovenije.

Pod vodstvom ustanovitelja Janeza Pavletiča je zbor pel v cerkvi, je dejal sedanji predsednik zbora Rupa-Peč Ivo Kovic. Po drugi svetovni vojni je vodenje prevzel Niko Pavletič, ustanoviteljev brat. Uspelo mu je, da je zbral okrog sebe veliko število pevcev in zbor je tako začel nasto-

pati tudi izven cerkve in svoje vase. Kasneje je svoje kulturno delovanje razširil tudi na druga področja — ustanovljena je bila na primer gledališka skupina, zbor je organiziral vrsto izletov ter raznih prireditev, med katerimi priljubljeni »Praznik frtalje«, ki je bil letos — potekal je od 24. aprila od 1. maja — že 24. po vrsti.

V okviru kulturnega programa so letos nastopili pevski zbori iz Bilj, Akord iz Podgore in Provox iz Nove Gorice, otroški zbor Rupa-Peč, ki deluje že 18 let in ga vodi Tanja Kovic, in zbor z Vrha Sv. Mihaela. Lepo je uspelo tudi srečanje pritrkovalcev. Prišlo jih je 8; polovica iz Slovenije, polovica pa z goriškega območja na tej strani meje. Organizatorji so s to pobudo začeli lani, zaradi velikega uspeha pa so se odločili, da jo bodo odslej ponavljali vsako leto. Tokratno srečanje pritrkovalcev je bilo torej drugo po vrsti. V razposajenem vzdušju pa je poleg tega tudi letos potekalo tekmovanje za najboljšo frtaljo. Sodelovalo je 12 »kuharskih« parov.

S spremembo statuta je zbor Rupa-Peč pred dvema letoma tudi formalno postal kulturno društvo v pravem pomenu besede. To mu nudi možnost, da svojo dejavnost... v naslednjih 60 letih... še bolj obogati.

Umrli je Anton Klanjšček

V starosti 88. let je na Jazbinah za vedno omahnil Anton Klanjšček, daleč naokoli znan kmetovalec in vinar. K večnemu počitku so ga položili v torek, 3. maja. Za to priložnost se je zbrala zares velika množica, ki se je hotela na ta način pokloniti spominu markantne briške osebnosti in hkrati izraziti solidarnost in sožalje pokojnikovemu sinu Zdravku, znanemu zborovodji in kulturnemu delavcu.

Žalni obred je v cerkvi vodil števnerski župnik Anton Lazar ob asistenci štirih drugih duhovnikov. S priložnostnim petjem so v cerkvi in na pokopališču sodelovali pevci vseh zborov, ki jih vodi Zdravko Klanjšček. Tako smo med pevci videli člane moškega zbora Mirko Filej, zbora Rupa-Peč in domačega zbora z Jazbin. Petje je vodil Andrej Budin, pri orglah pa je bila Damjana Čevdek.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Helmut Peschina

BOŠ ŽE VIDELA

Igra Mira Sardoč

režija Jože Babič

V četrtek, 12. maja, ob 20.30
v Kulturnem domu na PROSEKU

v petek, 13. maja, ob 20.30
v Župnijski dvorani v BAZOVICI

Ivan Budin

Tri četrta stoletja (I.)

Na prigovarjanje nečaka Pavla Budina, ki je zdaj predsednik sodišča v Novi Gorici, je duhovnik Ivan Budin napisal po spominu pričevanje, ki ga začenjamo objavljati v današnji številki našega lista. Tipkopis je izročil svojemu nečaku nekaj let pred smrtjo, ko je kot upokojenec živel na Mirenskem Gradu. Gre za prerez zgodovinskega dogajanja na Primorskem in v Istri, kot ga je doživel slovenski primorski duhovnik. Avtor je umrl januarja 1990. Predsedniku Pavlu Budinu se zahvaljujemo, ker nam je dovolil objavo gradiva.

Ured.

niti je treba tudi tamburaški zbor in dramski odsek za ljudski oder, ki je pridno nastopal doma in drugod. Še posebej je treba poudariti pomen Marijine družbe z nad 100 dekleti in Marijinega vrtca. Vodila ga je Elizabeta Špacapan, poznejša uršulinka sestra Veronika.

Vse te skupine in vsa ta društva so bila tako močna in so se tako uveljavljala, da je bilo za vsakogar naravnost sramotno, če ni bil vsaj njihov simpatizer, če ne že član. Bogataši naj le imajo svoj denar in svoje palače, v njih pa še zdaleč ni toliko sreče in zadovoljstva kot v delavskih in kmečkih družinah, četudi so slednji bili ožigosani kot klerikalci.

Toda tak žaljiv vzdevek niti zdaleč ni imel tistega pomena, ki ga danes pilepljajo nekaterim krogom. Nikomur ni namreč prišel na misel kak boj za oblast Cerkev. Šlo je le za gospodarski, kulturni, moralni in verski dvig, za kar so se zavzemali člani pod vodstvom takratnih duhovnikov ter njihovih pomočnikov v vrstah laikov. V Mirnu je med laiki zavzemal vodilno mesto Anton Vuk (Tonca). Ko je imel shod v Opatjem selu, se mu je približal nekdo iz liberalnega tabora in se iz njega skušal norčevati, češ da bi se bil moral kot

Župna cerkev v Mirnu

Nisem rojen v letu 1900, pač pa v letu 1904. Že kot otroka me je zajelo socialno valovje, ki se je pojavilo na začetku tega stoletja. Komaj sem začel razločevati dobro od slabega, sem spoznal, da so v Mirnu bogataši (redki sicer), ki jim gospodarski in verski liberalizem ne brani nemoteno bogateti na škodo kmetov in večine delavstva. Njihov pečat je bil pravi liberalizem. Niso bili številni; naštel bi lahko njihova imena, pa je doba še prekratka, da ne bi morda užalil in prizadel kakega njihovega potomca.

Večina Mirencev je bila ožigosana za klerikalce. Župnik in kaplani (posebno župnik Ivan Rojec in kaplan Ivan Drašček) so pod vplivom dr. Janeza Evangelista Kreka pridobili večino prebivalstva za katoliške organizacije, da bi jih na ta način odtegnili takratnemu liberalizmu. Take organizacije so bile: konzumna društva (proti obogateljem trgovcem), ljudske hranilnice in posojilnice (proti oderuškim obrestim, ki so jih zahtevali maloštevilni bogataši); v Mirnu se je dalje lepo razvil »Orel«, mladinsko telovadno društvo za dekleta in fante z Vodopivčevo himno »Dvignite orli krila ponosni, dvignite«; ome-

HRANILNICA IN POSOJILNICA OPČINE

obvešča cenjene člane, da bosta izredni in redni občni zbor v **DRUGEM SKLICANJU DNE 15. MAJA 1994 S PRIČETKOM OB 9. URI OZ. 9.30 V PROSVETNEM DOMU NA OPČINAH** s sledečima dnevnima redoma:

IZREDNI OBČNI ZBOR

DNEVNI RED

1. Sprememba členov 1., 10., 37. in 38. zadružnega statuta

REDNI OBČNI ZBOR

DNEVNI RED

1. Poročilo Upravnega sveta, prikaz in obrazložitev Obračuna z dne 31.12.1993
2. Poročilo Nadzornega odbora
3. Razprava in odobritev Obračuna, poročil in predloga o razdelitvi dobička iz leta 1993
4. Določitev višine zneska, ki naj ga doplačajo novi člani
5. Določitev višine posojila, ki se sme podeliti posamezniku
6. Določitev najvišje meje dolgoročnih blagajniških in podpisnih kreditov
7. Določitev sejnine članom Upravnega sveta
8. Izvolitev dveh novih članov Upravnega sveta

Osemnajsta obletnica potresa

V petek, 6. t.m., je poteklo natančno 18 let od hudega potresa v Furlaniji. Središče potresa je bilo nad Huminom in Pušjo vasjo. Oba kraja sta se naenkrat spremenila v kup razvalin. Potres je zahteval skupno 989 smrtnih žrtev, nad tri tisoč ljudi je bilo ranjenih. Hudo je bilo poškodovanih 75 tisoč stanovanj, kakih 18 tisoč jih je bilo popolnoma uničenih. Brez strehe je ostalo nad 100 tisoč ljudi. Potresno območje je obsegalo 5.700 kv. kilometrov in je zajemalo skupno 137 občin. Leta 1977 so izračunali, da je škoda znašala 4.500 milijard lir.

Kdor danes obišče prizadeto področje, skoraj ne najde znakov, ki bi kazali na velikansko nesrečo pred 18 leti. Ljudje so dejansko vse obnovili in je treba priznati, da so pametno in pošteno porabili sredstva, ki so jim bila dana za obnovo. Po raznih zakonih je bilo v ta namen nakazanih skupno 5.810 milijard lir.

Hudo preizkušnjo so uspešno prestali predvsem neposredno prizadeti Furlani, vendar je treba ugotoviti, da se je ob tej nesreči dobro izkazala zlasti deželna uprava Furlanije Julijske krajine. To velja tudi za posamezne občinske uprave na potresnem območju.

Ne smemo dalje pozabiti, da je ob tej nesreči prišla lepo do izraza tudi solidarnost sosedne Slovenije in Avstrije. Slovenija je gmotno in s svojimi strokovnjaki pomagala predvsem pri obnavljanju ob potresa razdejanih krajev v Beniciji.

Osemnajste obletnice velike naravne nesreče so se v vseh prizadetih krajih spomnili predvsem z mašami za dušnicami za žrtve.

Ssk bo podpirala kandidata Crocettija Volilna kampanja na Goriškem

Na Goriškem se v tem obdobju pripravljajo na bližnje občinske volitve, ki bodo v nedeljo, 12. junija, v Gorici in Krminu. Slovence bodo morali na teh volitvah stopiti skupaj in tako sodelovati pri izvolitvi takih občinskih uprav, ki bodo vsaj delno omilile nedavne porazne rezultate na pokrajinski ravni. Kot je povedal pokrajinski tajnik Aleš Figelj, je v Gorici po dolgi in mučnih pogajanjih prišlo do sporazuma med tremi skupinami, ki so sicer navezale med seboj stike pred kakim letom dni. Gre za takomenovane »Transverzalne«, novo politično gibanje, ki mu pripadajo skupine Cittadini per l'Isontino, Progresisti (v kateri so bivši socialisti, pripadniki stranke komunistične prenovе, DSL, Mreže in Zelenih smejočega se sonca), tretja pa je Slovenska skupnost.

Te tri skupine bodo svojo podporo dale kandidatu za župana inž. Brunu Crocettiju. Gre za človeka, ki se doslej ni ukvarjal s politiko in ni imel upravnih funkcij, torej nov obraz, kot to zahtevajo »novi« časi.

Za Slovensko skupnost je ta županski kandidat sprejemljiv, je dejal goriški pokrajinski tajnik Figelj. Med drugim je tudi pomembno, da je sprejel program, ki so mu ga predstavile vse tri sodelujoče skupine. V programu je omenjena tudi slovenska manjšina.

Volilna kampanja se bo uradno pričela to soboto. V sredo se je zaključilo zbiranje podpisov za predstavitev liste, predstavniki Slovenske skupnosti kot tudi vseh ostalih strank, ki bodo sodelovale na teh volitvah, pa so bili tako zaposleni z birokratskimi obveznostmi — za predložitev kandidatnih list je treba namreč zado- stiti celi vrsti iz leta v leto bolj zapletenih formalnosti — da o volilni kampanji skorajda niso utegnili razmišljati. To velja seveda predvsem za manjše politične sile.

»Slovenska skupnost si bo v tej volilni kampanji predvsem prizadevala«, je še dejal Aleš Figelj, »da bo županskega kandidata Crocettija čim bolj in podrobneje seznanila s problematiko naše manjšine. Priredili bomo tudi srečanja med njim in slovenskimi volilci.«

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Član Združenje periodičnega tiska v Italiji

uradni govornik bolj prazniško obleči. Osemnajstletni Tonca pa se je takoj znašel in izzivača brž takole zavrnil: »Na mojem obrabljnem suknjiču (obnošena kamižola, po mirenko) ni nobene solze ne vdov ne sirot...«

Leta 1906 je v Miren prišel za župnika Ivan Rojec, ki je že kot kurat v Biljah postavil na noge dve opekarni, ustanovil prosvetno društvo in pevski zbor. Že v tem kraju je reševal revne opekarnarje, ki sami zase niso mogli ne živeti ne umreti. V Mirnu je organiziral številne čevljarje, ki so prej prvo polovico tedna takorekoč preživljali bolj po gostilnah kot pri »škanju«. Ustanovljena je tako bila čevljarska zadruga, ki jo je vodil že omenjeni Tonca Vuk. Podjetje se je komaj razmahnilo, ko je leta 1914 bil izvršen v Sarajevu atentat: bila je iskra, ki je sprožila prvo svetovno vojno.

Leta 1915 se je Miren znašel tik ob avstrijsko-italijanski bojni črti. Kmalu so padle prve granate na Mirenski Grad in mirensko cerkev. Prebivalstvo je moralo v begunstvo. Za čevljarsko zadrugo in mirenske družine je Anton Vuk našel primerno zavetje na takratnem Spodnjem Štajerskem v krajih Mozirje, Nazarje in Rečica ob Savinji. Poslovni prostori čevljarske zadruge so bili v gradu Vrbovec v Nazarjah. Vojno ministrstvo je odredilo, naj čevljarska zadruga v celoti služi za izdelovanje obutve za vojsko. Vsi zaposleni so bili rešeni fronte in prosti vojaške službe. Pri Vuku so se tako javljali tudi tisti, ki so ga ob rojstvu zadruge in ob njenih začetnih težavah zasmehovali. Tako so ravnali tudi z župnikom Rojem. Vuk pa ni delal nobene razlike in je vse sprejemal, le da je bil kdo Mirenc, četudi drugačnega mišljenja. Tako je mnoge odtegnil nevarni službi v vojski. Ker pa se je vojna zavlekla v nedogled, so proti koncu prejeli poziv za na fronto tudi mnogi iz čevljarske zadruge.

Prebivalci drugih vasi na Goriškem so morali v razna begunska taborišča, kjer se jim je slabo godilo. Stradali so in so se razširile bolezni. Goriško bogoslovno (centralno) semenišče se je preselilo v samostan v Stični. Tu je bil kot gost tudi nadškof msgr. Sedej. V Stični so bili tudi bogoslovni profesorji in bogoslovci iz tržaško-koprške ter puljsko-poreške škofije. Med temi gojenci je med drugimi bil poznejši škof msgr. Antonio Santin.

Da se dotaknem razmer v svoji rojstni vasi, naj omenim, da so nekateri ljudje brez pameti prav ob koncu druge vojne, ko je bila nacistična in fašisti-

čna oblast že na tleh, požgali prostore čevljarske zadruge in samostan na Mirenskem Gradu. Tako so ravnali predvsem iz mržnje do katoliških ustanov in ne iz kake strateške potrebe. Prav tako bedasto je bilo razdejanje gradu v Štanjelu in gradu Windischgrätz pri Rakeku. Bili sta monumentalni stavbi, ki bi danes lahko služili v druge koristne namene. Nekdanja čevljarska zadruga je po drugi vojni le toliko kot stavbišče vstala iz razvalin in pogorišč, da je kot nekakšna lopa za potrebe kmetijskega kombinata.

Na Mirenskem Gradu so po drugi vojni sestre sv. Vincencija pod vodstvom lazarista Antona Trontlja znova zgradile samostan. Če tega patra ne bi bilo, bi samostan verjetno ostal ruševina, prerasla z grmovjem. Alojz Trontelj ima tudi zaslugo, da krasijo cerkev umetnine Toneta Kralja, samostan pa tudi zavetje upokojenim sestram.

S tem pripovedovanjem sem prehitel vse razdobje od begunstva v prvi svetovni vojni do konca leta 1975. Tako se lahko vrnem k dogajanjem med prvo svetovno vojno in dalje.

Med begunstvom nas je prihajal obiskovat Ivan Rojec, čeprav ni bil več mirenski župnik, ampak tolminski dekan. Sklic nas je ali v Nazarje ali v Mozirje in se spominjam, kako je s prižnice ostro nastopal proti lahkomišelnosti nekaterih mirenskih čevljarjev, ki so tukaj na varnem in s pijančevanjem ter razgrajanjem dajejo slab zgled domačinom. Grajal je predvsem pomanjkanje sočutja s tistimi, ki umirajo na frontah.

Posebno na Rečici smo begunci hodili k maši ne le ob nedeljah, pač pa tudi ob delavnikih. Sam sem zbiral domače otroke in litanije za ljubi mir. Karplan Franc Hohnjec, čigar brat Josip je bil profesor na ljubljanski bogoslovni fakulteti, je postal name pozoren. Prihajal je v hišo na Rečici, kjer sta bivali dve begunski družini, in nagovarjal očeta, naj me pošlje v škofove zavode v Šentvid pri Ljubljani. Oče mu je povedal, da sem v letu 1914-15 že hodil v Mali dom v Gorici, da bi se pripravil za vstop v prvi razred gimnazije. Zdal se mi je fant ne more nikamor — je dejal —, ker je dom v Mirnu razdejan, dohodki v begunstvu pa taki, da se družina komaj preživlja. Pristavil je tudi, da bi sin težko izdelal sprejemni izpit.

(dalje)